

Verksamhetsrapport

efter kvalitetsgranskning av undervisning på
yrkesprogram vid Gustavsbergs gymnasium i
Värmdö kommun

Innehåll

Inledning

Fakta om Gustavsbergs gymnasium

Bakgrund och syfte

Frågeställningar

Resultat

Metod och genomförande

Inledning

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av undervisning på yrkesprogram under hösten 2013 och våren 2014. Granskningen vid Gustavsbergs gymnasium i Värmdö kommun ingår i detta projekt. På skolan granskades undervisningen i årskurs 2 på barn- och fritidsprogrammet med inriktningarna fritid och hälsa, pedagogiskt arbete och socialt arbete.

Gustavsbergs gymnasium besöktes den 4-6 februari 2014. Ansvariga inspektörer har varit utredarna Peter Holmberg och Ingrid Essegård. I denna rapport redovisar inspektörerna sina iakttagelser, analyser och bedömningar. Förutom en redogörelse av kvalitetsgranskningens resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställningar och genomförande. Granskningen har ett uttalat elevperspektiv vilket innebär att inspektörerna under tre dagar har följt en klass i årskurs 2.

Kvalitetsgranskningen av undervisning på yrkesprogram genomförs i ytterligare 63 gymnasieskolor. När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. För de skolor som har ingått i granskningen ger rapporten en referensram och en möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra skolor. Den enskilda rapporten kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

Fakta om Gustavsbergs gymnasium

Gustavsbergs gymnasium, även benämnt G2, är en av Värmdö kommuns två kommunala gymnasieskolor. Skolan är centralt belägen i Gustavsbergs tätort. Skolan har sju nationella program, samhällsvetenskapliga programmet, naturvetenskapliga programmet, ekonomiska programmet, handels- och administrationsprogrammet, hantverksprogrammet (frisör och stylist), barn- och fritidsprogrammet samt vård- och omsorgsprogrammet. På vissa nationella program erbjuder skolan verksamhet för personer med Asperger syndrom. Dessutom finns introduktionsprogram. Skolan har vid tiden för granskningen 355 elever.

På barn- och fritidsprogrammet, finns totalt 36 elever, varav 20 går i årskurs 1, 9 går i årskurs 2 och 7 går i årskurs 3. För den klass som inspektörerna följt i barn- och fritidsprogrammets årskurs 2 var högsta intagningspoäng 170 och lägsta 110.

Bakgrund och syfte

I och med reformeringen av gymnasieskolan 2011 renodlades skillnaderna mellan yrkesprogram och högskoleförberedande program. Syftet med reformen var att bättra förbereda eleverna för kommande arbete eller vidare studier samt att öka genomströmningen i gymnasieskolan. En bättra genomströmning i gymnasieskolan är en vinst både för individen och för samhället. Genomströmningen skiljer sig mellan olika program, där avbrotten överlag är vanligare på yrkesprogram än på högskoleförberedande program. Elever som avbryter sina gymnasiestudier uppger själva att de saknat motivation för skolan, att utbildningen upplevs som meningslös och att skolan inte gett det stöd eleverna har behov av.

Elever som har avbrutit sina studier har många gånger inte upplevt att de varit delaktiga i beslut om arbetssätt och arbetsformer i skolarbetet och det som förväntats göras i skolan har inte stämt överens med vad eleverna själva velat. Enligt forskningen blir elever mer studiemotiverade när de upplever att de själva kan vara delaktiga i att utforma undervisningen och dess innehåll. Självtändighet och ansvar för den enskilda eleven betonas i skollagen och i läroplanen.

Forskningen visar även att eleverna upplever det som mer motiverande och mer meningsfullt med yrkesämnena då de själva kan identifiera sig som exem-

pelvis en blivande kock eller mekaniker och att de får arbeta med något "som är på riktigt". Yrkesämnena kan också fungera som en ingång till motivation och självförtroende även för de gymnasiegemensamma ämnena. I arbetet med yrkesämnen kan eleverna se behov av att använda kunskaper i gymnasiegemensamma ämnen. Lärande underlättas om det sker i meningsfulla sammanhang, exempelvis genom att i ämnet matematik räkna ut måtten på något som ska tillverkas.

Lärarna har en central roll i att, medvetet eller omedvetet, påverka elevernas motivation och självbild. Det är inte ovanligt att elever på yrkesprogram har erfarenheter från stödundervisning i grundskolan. För elever som har tidigare negativa erfarenheter är det extra viktigt att inte försättas i situationer där de misslyckas igen. Istället gynnas elevernas självförtroende av att de får känna att de lyckas och får bekräftelse på sin progression. Därför är det viktigt med tydlig och löpande återkoppling.

Elever på yrkesprogrammen har ofta relativt låga meritvärden från grundskolan, något som kan vara en indikation på att eleverna inte fått tillräckligt stöd eller motiverats i tillräcklig omfattning under tidigare studieår och att det därför i denna elevgrupp finns stödbehov, bristande motivation och negativa erfarenheter från tidigare studier. Skolverket har påtalat att stödinsatser ofta sätts in för sent. Det konstateras att särskilt stöd främst ges i gymnasiegemensamma ämnen, men sällan i programgemensamma ämnen, vilket också bekräftas av erfarenheter från Skolinspektionens sammanhållna tillsyn av utbildningsföretag.

Kvalitetsgranskningens syfte är att granska om elever på yrkesprogram får en ändamålsenlig undervisning som stärker deras motivation att lära, för att därigenom skapa goda förutsättningar för att eleverna ska nå utbildningens mål och slutföra utbildningen. Elever som riskerar att inte nå kunskapsmålen utgör ett särskilt fokus i granskningen.

Frågeställningar

Möter undervisningen på yrkesprogrammen elevernas intressen, förväntningar och behov så att eleverna upplever undervisningen som meningsfull?

För att besvara den övergripande frågeställningen utgår Skolinspektionen från nedanstående underfrågor:

- Har eleverna inflytande över undervisningen och anpassas den därefter?
- Placeras kunskapsinnehållet i ett för eleverna meningsfullt sammanhang för att därigenom konkretisera lärandet?
- Får eleverna kontinuerlig återkoppling för att synliggöra lärande och progression och därmed stärka tilliten till den egna förmågan?
- Får elever i behov av särskilt stöd åtgärder som är anpassade så att eleven ges goda förutsättningar att slutföra utbildningen?

Resultat

Utifrån tidigare nämnda bedömningsområden har Skolinspektionen bedömt kvaliteten i undervisningen på barn- och fritidsprogrammet. Inom den aktuella klassens ram ryms alla tre inriktningar på programmet. Skolinspektionen har identifierat ett prioriterat utvecklingsområde och ett väl fungerande inslag på skolan. Dessa beskrivs nedan.

Utvecklingsområden

Placeras kunskapsinnehållet i ett för eleverna meningsfullt sammanhang för att därigenom konkretisera lärandet?

Eleverna uppger vid intervjun att de trivs bra på programmet men att de skulle önska en tydligare yrkesprofil och få mer av barn- och fritidsspecifika inslag i årskurs 2. Eleverna upplever ändå samstämt att yrkesämnena ingår i ett meningsfullt sammanhang, speciellt deras APL-dag varje vecka, sett ur ett framtida yrkesperspektiv. Även om eleverna är ute på arbetsplatsförlagt lärande (APL) en dag i veckan tycker eleverna att den granskade årskursen i dag innehåller för mycket gymnasiegemensamma ämnen. Därför beklagar många elever att det inte ingår mer undervisning i yrkesämnena i den aktuella årskursen. Flera elever är samtidigt medvetna om att deras yrkesplaner kräver fortsatta studier, varför även de gymnasiegemensamma ämnena är av stor betydelse för deras yrkesval och framtid.

Skolan har ett programråd inom barn- och fritidsprogrammet. Det är enligt yrkeslärarna viktigt att hitta rätt personer i rådet så att skolan kan få feedback från verksamheterna. Eleverna känner däremot inte till skolans programråd eller dess uppgifter. För att skapa större delaktighet och stärka elevernas koppling till yrkeslivet borde enligt Skolinspektionens bedömning elevrepresentan-

ter knyts till programrådet eller att på annat sätt ge eleverna insyn i rådets arbete och kunna aktualisera frågor där. Detta skulle skapa ett meningsfullt sammanhang för eleverna.

Eleverna framhåller att de trivs bra på programmet. Endast en elev hade valt ett annat program i första hand, resten hade valt barn- och fritidsprogrammet direkt. Motiven är olika, de flesta framhåller dock att de vill jobba med människor, gärna barn i förskola och fritidshem eller funktionshindrade. Efter skolan vill de flesta komma ut och få ett arbete direkt. Programmet ger dock också enligt eleverna en bra grund för "att plugga vidare".

Gustavsbergsgymnasiets lärare är inte indelade i program- eller ämnesarbetslag, men varje vecka träffas alla skolans lärare ämnesvis eller alla lärare tillsammans för planering/utvärdering eller kollegialt lärande. Skolans storlek gör, enligt rektor, att det fungerar bra med informella grupperingar. De tre yrkeslärarna på barn- och fritidsprogrammet delar tjänsterum, vilket underlättar samverkan. Yrkeslärarna har därigenom daglig kontakt och menar att de effektivt kan planera sin undervisning. De lärare som undervisar i gymnasiegemensamma ämnen på programmet ingår däremot inte i denna samverkan. Rektor ställer inga särskilda krav på samverkan mellan lärare. Lärarna säger att om det "börjar gå dåligt" för en elev kan alla undervisande lärare vid behov samlas för att diskutera insatser.

Både elever och lärare är nöjda med skolans periodisering, som innebär att eleverna under alla tre åren är på sin APL-plats en dag i veckan. Eleverna avslutar med en sammanhängande treveckorsperiod på APL i årskurs 3. Yrkeslärarna försöker fånga upp APL-upplevelserna i anslutning till det kursmoment som pågår i skolan. Ett relevant exempel som eleverna uppmärksammat när de har varit ute och som lärarna har tagit upp på skolan är skillnaden i utbildning och arbetsuppgifter mellan yrkena barnskötare och förskollärare.

När det gäller "infärgning", d.v.s. att en lärare anknyter till yrkesämnet i de gymnasiegemensamma ämnena eller vice versa, tror flera lärare att det kan vara ett sätt, bland flera, att motivera eleverna och skapa bättre sammanhang. Bedömningen av hur mycket och i vilken form infärgning bör ske varierar dock bland elever och lärare. Såväl rektor som lärare uppger att det sker en viss infärgning men att "stoffträngseln" är stor främst i 50-poängs-kurserna. I de

gymnasiegemensamma ämnena såg inspektörerna under lektionerna endast enstaka exempel på koppling till yrkesämnena. Det finns enligt rektor för närvarande inga projekt mellan yrkesämnena och gymnasiegemensamma ämnen. Dock fanns det tidigare en hel del sådana projekt, vilket upplevdes som arbetssamt för såväl lärare som elever, eftersom arbetsinsatsen inte gav tillräckligt stor inverkan på elevernas kunskapsresultat. Eleverna är enligt lärarna ganska svårmotiverade till tematiska studier, dvs. att koppla ihop moment från både yrkesämnena och gymnasiegemensamma ämnen samtidigt.

Enligt både deras lärare och eleverna själva är de motiverade även för de gymnasiegemensamma ämnena. Barn- och fritidsprogrammet har enligt rektor en något otydligare yrkeskaraktär än de flesta andra av skolans yrkesprogram varför skolan behöver arbeta med att skapa tydligare identitet i elevernas utbildning.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att skolan i högre grad behöver arbeta mot programmets examensmål. Samarbetet mellan yrkeslärarna och lärarna i gymnasiegemensamma ämnen behöver öka för att främja att elevernas utbildning sätts i ett meningsfullt sammanhang utifrån examensmålen och elevernas intresse för utbildningen.

Väl fungerande inslag

Får elever i behov av särskilt stöd åtgärder som är anpassade så att eleven ges goda förutsättningar att slutföra utbildningen?

Gustavsbergs gymnasium är enligt rektor en skola där många elever har behov av stöd, vilket ställer höga krav på att skolan lyckas motsvara förväntningarna. Rektorn anser att skolan har en väl fungerande stödverksamhet med många lärare som bryr sig, engagerar sig och som ser eleverna. Enligt lärarna har skolan förutsättningar att ge eleverna det stöd de behöver. Olika hjälpmedel finns och eleverna kan få hjälp när de behöver. Inget enskilt ämne dominerar vad gäller elevernas stödbehov, men generellt är stödbehovet större i gymnasiegemensamma ämnen än i barn- och fritidsämnena.

Stödarbetet börjar tidigt med överlämningarna från grundskolan, där elever med stödbehov fångas upp så tidigt som möjligt. När eleverna kommer i årskurs 1 görs en screening i läsning, skrivning och matematik. En lärare som upptäcker att en elev har svårigheter att nå målen ska anmäla det till elevstödstea-

met, som tar upp det, någon i teamet får i uppdrag att utreda, och rektor/biträdande rektor ska besluta om att åtgärdsprogram ska upprättas.

Det finns flera former av stöd; läxstudio, som är öppen för alla elevers spontanbesök, där det finns elevassistent och ibland även ämneslärare för allmänt eller ämnesspecifikt stöd. Denna verksamhet håller skolan öppen även på sportlov, påsklov och novemberlov. Vid större stödbehov kan "studio" läggas in i schemat på individnivå och eleven får frånvaro om han/hon inte deltar.

En lärare i ämnet svenska menar också att det är viktigt att marknadsföra stödet, t ex genom att framhålla att man även kan gå dit för att höja sitt betyg i något ämne. Eleverna lär sedan känna de lärare som jobbar i studion, vilket bidrar till att man vid behov återkommer.

Olika stödåtgärder ges också inom ramen för ordinarie undervisning genom inlästa böcker, att läraren läser högt, eleven får längre provtid, skrivhjälp när man skriver prov eller muntligt istället för skriftligt.

Skolan har en specialpedagog som en stor del av sin tid arbetar i aspergerverksamheten. Dessa elever är inskrivna i ordinarie gymnasieklasser, men kan vid behov få mer stöd i egen grupp. Specialpedagogen jobbar även flexibelt mot resten av verksamheten, men har ingen egen undervisning. Hon hjälper till att utforma åtgärdsprogram och gör mera djupgående kartläggningar av elever.

Lärarna sammanfattar att skolans särskilda stöd fungerar väldigt bra och tillägger att många har valt skolan för att de vet att de kan få ett bra stöd här.

Metod och genomförande

Under hösten 2013 och våren 2014 granskar Skolinspektionen kvaliteten på undervisningen på gymnasieskolans yrkesprogram vid 64 skolor i landet. Av dessa skolor har 54 kommunala huvudmän och 10 fristående huvudmän.

Granskningen har avgränsats till en klass i årskurs 2 på det aktuella programmet där alla tre inriktningen ingick. Granskningen har genomförts genom att inspektörerna inför besöket i skolan har tagit del av schema, klasslista och poängplan för den aktuella klassen samt protokoll från skolans lokala programråd. Rektorn på det granskade programmet har också besvarat en verksamhetsredogörelse. Utöver detta har en enkät genomförts med elever vid det granskade programmets årskurs 2. I samband med besöket har inspektörerna tagit

Rapport

2014-03-27

9 (9)

Dnr 400-2013:2457

del av gällande åtgärdsprogram, betygskatalog och individuella studieplaner i den aktuella klassen.

Vid besöket har lektioner i de gymnasiegemensamma ämnena historia, religion och svenska samt yrkeskurserna pedagogiskt arbete, socialt arbete samt fritids- och friskvårdsverksamheter observerats. Elever har intervjuats både enskilt och i grupp. Dessutom har lärare, rektorn och representanter för elevhälsan och studie- och yrkesvägledningen intervjuats. Besöket har avslutats med en muntlig återkoppling till rektorn om de preliminära resultaten av granskningen. Rektorn har tagit del av och getts möjlighet att lämna synpunkter på sakuppgifter i rapporten.
